Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САРДАҤА

ССКП Өлөнүөк ороҕуоннааҕы комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын ороҕуоннааҕы Советын органа
Орган Оленекского райкома КПСС и районного Совета депутатов трудящихся

Тахсара 2-с сыла.

№ 98 (153)
Ахсыннҥы
23
күнэ
1955 сыл.
БЭЭТИНСЭ

Сыаната 10 харчы.

Былааны элбэҕинэн куоһардылар

«Коммунизм» колхоз булчуттара партия XX съезһин чиэһигэр ылыммыт эбэһээтэлистибэлэрин толороууга туох баар күүстэрин ууран бултууллар.

Колхоз киэн туттар булчуттара т.т. Павлов С.С., Камбагир П.Н., Степанов Г.И., Иванов С.Н., Иванов И.Н. уонна да атыттар IV кыбааралаах-ҕы былааннарын 155,5 бырыһыантан 266,6 бырыһыаҥҥа тиийэ толортоотулар.

Булчуттар былааны таһынан өссө элбэх бастыҥ хаачыстыбалаах түүлээҕи туттарарга соруктаналлар.

Учууталлар тохсунньутааҕы сүбэ мунньахтарын үрдүк таһымҥа

Ыччаты коммунистическай тыыҥҥа иитиигэ оскуолалар улахан оруолу ылаллар. Партия XIX съезһин историческай уураахтарын толорон туран, биһиги оскуолаларбыт ыччаты социалистическайдыы иитэр соруктарын туһсарыыга улахан хардыылары оҥордулар.

Оскуолаларга ыччаты үөрэтэр уонна иитэр үлэлэр арахсыспат биир сибээстээхтэр. Учууталлар буолаары турар тохсунньутааҕы сүбэ мунньахтарыгар оскуолаларга иитэр үлэ боппуруоһун киэҥник дьүүллэһиэхтэрэ.

Урукку өттүгэр оскуолаларга үөрэтэр үлэни иитэр үлэттэн искусственнайдык араран туруора уонна быһаара сатыыр чахчылар таһаарыллаллара. Ол иһин партия уонна правительство үөрэтэр уонна иитэр үлэни кэлиммик ылан дьүүллэһэр уонна быһаарсар наадатыттан үүнэр көлүөнэни иитэр үлэ боппуруоһун учууталлар үгэс буолбут сүбэ мунньахтарыгар анаан дьүүллэһэргэ ыйыыны биэрбитэ.

Итиниэхэ буолар—буолаары турар сүбэ мунньах дьүүллэһиэхтээх боппуруостарын сүрүн суолтата уонна дириҥ ис хоһооно. Маны ситэ уонна табатык өйдүөххэ наада.

Иитэр үлэни үөрэҕи кытта сибээстээн туруоруу диэн—ол аата уруогу үрдүк идейнэй таһымнаахтык ыытыы буолар. Уруок хас биирдии оҕоҕо иитэр суолтата куруутун үрдүк, далааһыннаах буолуохтаах. Маныаха учуутал сүрүн фигуранан буолар.

Итинн үчүгэйдик тутуспут биһиги ороҕуоммут сорох оскуолалара үөрэтии-иитии үлэҕэ кэккэ ситиһиилэрдээхтэр, ол курдук Кирбэй, Ээйик, Харыйалаах, Дьэлиндэ начаалынай оскуолалара үөрэх дьылын бастакы аҥарыгар үөрэтии хаачыстыбатын итиэннэ иитэр үлэни балачча туһсардылар, илиинэн үлэ уруоктарын ситиһиилээхтик ыыталлар.

Ол эрээри ороҕуон кининнээҕи орто, Сухаанатааҕы начаалынай оскуолалар учууталлар атырдьах ыйынааҕы сүбэ мунньахтарынан ыйыллыбыт үөрэтэр-иитэр үлэлэригэр бөдөҥ итэҕэстэрин кыайан туораппатылар, ити түмүгэр үөрэтэр-иитэр үлэ таһыма биллигин да намыһах туруктаах, онон бу оскуолаларга үөрэнээччилэр «Үөрэх оҕотун быраабылатын» кэһиини, дьиэҕэ бэриллэр үлэлэри толорбот буолуу быһыытын салгыы таһааралар.

Оскуолаларга политехническай үөрэхтээһини олоххо киллэрэргэ сөптөөх дьаһаллары олохтуохха. Тэриллибит куруһуоктар үлэлэрин сэрҕэхситиэххэ, оҕолору практическай үлэ дьоҕурдарыгар быһаччы үөрэтэлиэххэ наада.

Үөрэнээччилэри доҕордоһуу уонна интернационализм тыыныгар иитии—оскуола биир сүрүн соруга. Маныаха быһаарар суолтаны кылаас иһинээҕи үлэ, үөрэнээччилэр комитеттара, комсомольскай уонна пионерскай тэрилтэлэр ылаллар. Бу тэрилтэлэр үлэлэрин быһаарыылаахтык туһсарыыга оскуола салайааччылара, олохтоох партийнай, комсомольскай салайар органнар, народ үөрэҕириитин органа сөптөөх дьаһаллары ылыах тустаахтар.

Оскуолалар төрөппүттэри кытта сибээстэрин бөҕөргөтүүлэрэ үөрэтэр-иитэр үлэҕэ улахан суолталаахтар.

Учууталлар тохсунньутааҕы сүбэ мунньахтара оскуолалар үөрэтэр-иитэр үлэлэригэр баар итэҕэстэри арыйар итиэннэ кинилэри туоратар суоллары ыйан биэрэр соруктаах. Буолаары турар сүбэ мунньахха «Үөрэнээччилэр билиилэрин хаачыстыбатын туһсарар уонна кинилэр дьиссипилиинэлэрин бөҕөргөтөр дьаһаллар туһтарынан» боппуруос дьүүллэһиллиэҕэ.

Ороҕуон оскуолаларын салайааччылара уонна учууталлара ити боппуруоһу активнайдык дьүүллэһэр инниттэн, бэйэлэрин үлэлэригэр баар ситиһиилэри уонна итэҕэстэри эрдэттэн дириҥник ырытан көрөллөрө итиэннэ толору бэлэмнэнэллэрэ, онон критиканы уонна бэйэни критикаланыыны киэҥник тэнитэллэрэ, итэҕэстэр тахсыбыт төрүттэрин уонна кинилэри туоратыыны ыйан биэрэллэрэ эрэйиллэр.

Учууталлар тохсунньутааҕы сүбэ мунньахтарын үрдүк идейнэй таһымнаахтык, практическай суолталаахтык тэрийэн ыытыаҕыҥ!

Райсовет IV сессията

Соторутааҕыта үлэһиттэр депутаттарын ороҕуоннааҕы Советын V ыҥырыылаах IV сессията буолан ааста.

Сессия «Ороҕуон эмин тэрилтэлэрин үлэлэрин туругун уонна соруктарын туһунан» райсовет исполкомун председателэ таб. Веревкин П.М. уонна «Советтар-тэрийэр маассабай үлэлэрин туругун итиэннэ инники соруктар туһтарынан» райсовет исполкомун секретара таб. Сергеев М.И. дакылааттарын истэн дьүүллэстэ.

Таб. Веревкин бэйэтин дакылаатыгар райсовет исполкома, кини доруобуйаҕа харыстабылын салаата, нэһилиэк Советтара, колхозтар правлениелара уонна ороҕуон эмин тэрилтэлэрэ народ доруобуйатын харыстабылын дьыалатын мөлтөхтүк салайбыттарын, бу боппуруоһу тэрийиигэ, туһсарыыга боччумнаах дьаһаллары ылбаттарын туһунан киэҥник тохтоото.

Ороҕуон эмин тэрилтэлэрин үлэлэригэр,—диир дакылаатчыт,—бөдөҥ итэҕэстэр уонна көтүтүүлэр таһаарылыннылар. Эмп тэрилтэлэрэ сөптөөх усулуобуйаларынан хааччыллыбаттар, дьиэлэрэ тымныы. Бюджетынан көрүллүбүт үп туһаныллыбат, ол оннугар ыалдьааччылар бэйэлэриттэн аһыыр астаах сытарга күһэллэр түбэлтэлэрэ таһаарыллар.

Ити барытын түмүгэр Солоҕон нэһилиэгин медпуна куойка күнүн 36 бырыһыан, оттон Дьэлиндэтээҕи медпункт 17 бырыһыан эрэ туһаннылар. Солоҕон нэһилиэгэр сорох ийэлэр дьиэлэригэр төрүүргэ күһэллэллэр. Маннык чахчылар атын да медпуннар үлэлэригэр таһаарыллаллар.

Эмп үлэһиттэрин ортолоругар государственнай дьиссипилиинэ, үлэҕэ эппиэттээх буолуу намыһах туруктаах. Ыарыы историята, биричиинэтэ суруллубат. Холобур, ороҕуоннай баланыыссаҕа 96 ыалдьааччылар сыппыттарыттан, 66 ыалдьааччылар историялара суруллубатахтар. Маны сэргэ үгүс эмтэр ааттара эмиэ суруллубаттар.

Нэһилиэк Советтара, культурнай-сырдатар тэрилтэлэр, эмп үлэһиттэрэ нэһилиэнньэ ортотугар санитарнай пропаганданы дьиҥнээхтик тэрийбэтилэр. Дакылааттар, лекциялар, бэсиэдэлэр сэдэхтик оҥоһуллаллар.

Нэһилиэк Советтара эмп үлэтин уонна санитарнай пропаганда туругун туһунан сыл устата биир да боппуруоһу дьүүллэспэтилэр. (Солоҕон, Өлөнүөк о.д.а. Советтара).

Дьиэлэр тутуулара уонна өрөмүөннэрэ кыайан ыытылыбат, баанньыктар системалаахтык үлэлээбэттэр.

Салалта маннык намыһаҕын түмүгэр ороҕуон үгүс нэһилиэнньэтэ кыараҕастык уонна кирдээхтик, тымныытык олороллор, личнэй гигиена элементарнай көрдөбүлэ тутуһуллубат. Оннооҕор ороҕуон сорох үлэһиттэрэ олорор хосторугар сибиинньэни туталлар (холобур, Долбараев Н.).

Ороҕуон, нэһилиэк тэрилтэлэрин дьиэлэрэ, оскуолалар, интернаттар уонна маҕаһыыннар, остолобуой уо.д.а. санитарнай туруктара намыһах.

Ороҕуоҥҥа санэпидстанция үлэһиттэрэ маннык түктэри быһыылары утары охсуһууга быһаарыылаах дьаһаллары ылбатылар. Сыстыганнаах ыарыылары утары сэрэтии дьаһаллар оҥоһуллубатылар, куртах ыарыы үөскүүр биричиинэлэрин өйдөппөттөр, оттон ыарыылар үөскүүр очаг-тара түргэнник сүтэриллибэттэр.

Туберкулез, трахома курдук о.д.а. социальнай ыарыылар тарҕаныыларын бырыһыана үрдүк. Ол курдук оҕо ыарыытын утары охсуһуу уонна кинини көрүү-хараҕы мөлтөх туруктаах.

Народ доруобуйатын харыстабылыгар,—диир дакылаатчыт түмүгэр,—маннык тулуйуллубат балаһыанньа тахсыбыт сүрүн биричиинэлэринэн райсовет исполкома, кини доруобуйаҕа харыстабылын салаата, нэһилиэк, колхоз салайааччылара уонна эмп үлэһиттэрэ общественность бүттүүнүн, кини культурнай күүһүн народ доруобуйатын харыстабылыгар ситэ түммэтэхтэриттэн, маныаха дьиҥнээх көмөнү уонна хонтуруолу олохтооботохторуттан буолла.

Дакылаат сүнньүнэн кэпсэтиһиигэ барыта 17 киһи тыл эттэ. Ол курдук депутаттар М. Брыткова, П. Семенов, Х. Николаев уонна эмп үлэһиттэрэ т.т. А. Залазаев, З. Конторусова, Г. Корякина итиэннэ В. С. Батакаев, А.Е. Ноговицын уо.д.а. баар итэҕэстэри сытыытык арыйдылар, олору туоратар кэккэ этиилэри киллэртээтилэр.

Маны сэргэ сессияҕа ССКП райкомун бастакы секретара таб. Г.И. Васильев эмп тэрилтэлэрин инники үлэлэригэр быһаччы ыйыылары уонна сүбэлэри биэрэн туран киэҥник кэпсэттэ.

Сессия иккис боппуруоһун дьүүллэһиигэ 11 киһи кэпсэттэ уонна бу икки боппуруостарга туһаайыллыбыт быһаччы уураҕы ылынна.

„Сардаҥа“ корр.

Төрөппүттэр махталлара

Биһиги оскуолабытыгар үөрэнээччилэр үөрэҕи билиилэрэ уонна дьиссипилиинэлэрэ бөҕөргөөһүнэ сыл аайы үрдээн иһэр буолла. Маныаха ордук үөрэнээччилэри кылаас тас өттүгэр иитии үлэ балачча туһсарыллара көмөлөһөр.

Үөрэнээччилэр бэйэлэрин баҕаларынан араас суол куруһуоктарга киирэн үөрэнэллэр. Кинилэр нэһилиэнньэҕэ анаан киэҥ программалаах концертар игиititтэн устурууһугар тиийэ баар, Учууталлар Марфа Алексеевна Кокорина, Василий Капитонович Лукин салалталарынан маһынан, туойунан араас малы оҥоро үөрэнэбит.

Барыны бары сатыыр дьоҕурдаах дьон буоларга дьулуһабыт.

Вася Спиридонов,
Дьэлиндэ начаалынай оскуолатын IV кылааһын үөрэнээччитэ.

Манна повар В. Ефимова күн аайы оҕолорго үчүгэй хаачыстыбалаах аһылыгы бэлэмниир.

Оҕолору коммунистическай тыыҥҥа иитиигэ уонна киниларгэ чиҥ билиини иҥэрэр иһин күүстэрин харыстаабакка үлэлии сылдьар эдэр учууталларга төрөппүттэр истиҥник махтаналлар.

А. Христофоров,
Кирбэй нэһилиэгинээҕи «Ленин суола» колхоз членэ.

Үлэ уруогун таптыыбын

Мас уустара дьиэ араас тэриллэрин — тумбалары, олопостору, ыскааптары оҥоро-лорун мин куруутун сиһилии көрөбүн.

Билигин оскуолабыт бэйэтэ мастарыскыайдаах. Онно тут-

Барыны бары сатыыр дьоҕурдаах дьон буоларга дьулуһабыт.

Вася Спиридонов,
Дьэлиндэ начаалынай оскуолатын IV кылааһын үөрэнээччитэ.

ОСКУОЛА ОЛОҺО

Оҕону иитии—общественность бүттүүнүн дьыалата

Оскуолалар иннилэригэр Коммунистическай партиянан уонна Советскай правительстванан туруоруллар саҥа көрдөбүллэр быһыытынан оҕолору иитии үлэ үһүлүччү суолтаны ылар.

Үөрэнээччи оҕолор ортолоругар оскуолалар педагогическай коллективтара иитии үлэни ыыталлыгар партийнай, советскай, общественнай тэрилтэлэр итиэннэ кинилэр салайааччылара элбэх көрүүгүнээх көмөлөрү оҥоруохтарын сөп.

Ол гынан баран, оройуон үгүс общественнай тэрилтэлэрэ оҕолору иитии боппуруостарыгар болҕомтолоруҥ баччаанна дылы уура иликтэр, ол түмүгэр оҕону иитии үлэни аҥардас учууталлар эрэ ыытыахтаахтарын курдук алҕас ейдөөһүннэр бааллар, бириҥилээн улахан дьоннор өттүлэриттэн таһаарыллар оҕолорго буортулаах холобурдары, быһыылары-майгылары утары быһаарыылаах охсуһуу ыытыллыбат.

Туох хаһыак иннинэ, партийнай, комсомольскай тэрилтэлэр секретардара, профсоюзнай тэрилтэлэр председателлэрэ, онуо-тэҥэ оройуон, нэһилиэк салайар үлэһиттэрэ оскуолалары кытта быстыспат спбэйи олохтоох туран туһаанныах төрөппүттэр оҕолоро хайдах үөрэнэллэрин, сылдьалларын билэн иһэллэрэ, бириҥилээн төрөппүттэр бэйэлэрин оҕолоруҥ иитиилэригэр эпиэтиэстэрэ үрдүүрүн иһин курдук өйдөтөр-иитэр үлэни учууталлар ыыталларыгар сөптөөх көмөҥ оҥорор буолаллара, оскуолалар, интернаттар үлэлиллэригэр наадалаах үсүлүөбүйэлэри тэрийиигэ кыһаныыларын курдук ууралара наада.

Бүттүүн бөлүүчү үөрэхтээһин сокуонун олохха киллэриигэ хас бириҥи оскуолаҕа всеобуч фондун тэрийии улахан суолталаах. Оройуон оскуолаларыгар итинник фонд билиҥҥи бириэмэҕэ дылы кыайан тэриллэ илик.

Быйылгы үөрэх дьылыттан всеобуч фондун тэрийии хас бириҥи оскуола иннигэр турар боччумнаах соруктартан бирдэстэрэ буолар. Бу соругу олоххо киллэриигэ концертары, постановкалары туруоран, общественность, төрөппүттэр күүстэриттэн субуотуниьуктары тэрийэн всеобуч фондуҥар үөгү булууга оскуола салайааччыларыгар көмөлөһүү эрэйиллэр.

Всеобуч фондатыгар кирбит үп кыаммат, тулаайах оҕолорго материальнай көмөҥ оҥорууга, оскуолалар үөрэтэр базаларын бөҕөргөтүүгэ, оҕолор ортолоругар культурнай-маассабай үлэлэри ыытыыга туттуллар.

ССКП XIX съезһин политическай үөрэхтээһин туһунан программнай ыйытын олоххо киллэриигэ хас бириҥи оскуолаҕа всеобуч фондун тэрийии улахан суолталаах. Оройуон оскуолаларыгар итинник фонд билиҥҥи бириэмэҕэ дылы кыайан тэриллэ илик.

Быйылгы үөрэх дьылыттан всеобуч фондун тэрийии хас бириҥи оскуола иннигэр турар боччумнаах соруктартан бирдэстэрэ буолар. Бу соругу олоххо киллэриигэ концертары, постановкалары туруоран, общественность, төрөппүттэр күүстэриттэн субуотуниьуктары тэрийэн всеобуч фондуҥар үөгү булууга оскуола салайааччыларыгар көмөлөһүү эрэйиллэр.

Всеобуч фондатыгар кирбит үп кыаммат, тулаайах оҕолорго материальнай көмөҥ оҥорууга, оскуолалар үөрэтэр базаларын бөҕөргөтүүгэ, оҕолор ортолоругар культурнай-маассабай үлэлэри ыытыыга туттуллар.

ССКП XIX съезһин политехническай үөрэхтээһин туһунан программнай ыйытын олоххо киллэриигэ хас бириҥи оскуолаҕа всеобуч фондун тэрийии улахан суолталаах. Оройуон оскуолаларыгар итинник фонд билиҥҥи бириэмэҕэ дылы кыайан тэриллэ илик.

Үөрэнээччилэри иитии учууталлар уонна төрөппүттэр эрэ дьыалалара буолбатах—бу общественность бүттүүнүн дьыалата.

Х. Николаев,
народ үөрэҕириитин оройуоннаах отделын сэбиэдиссэйэ.

Кэрэхсэбиллээх бэсиэдэни умнубаппын

Бу ый саҥатыгар Дьэлиндэ нэһилиэгэр райсовет исполкомун солбуйар председателэ таб. Макаров М. С. командировкаҕа кэлэ сырыттаҕына үөрэнээччилэр көрсүһүү вечердара буолбута.

Биһиги оҥно Макар Сергеевич Москваҕа Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтаабы выставкатыгар сылдьан тугу көрбүтүн туһунан кэрэхсэбиллээх бэсиэдэтин олуһун интэриэһиргээбиппит. Ону биһиги өтүттан тахса араас суол боппуруоһу кинээхэ биэрбиппит даҕаны туоһулуур.

Мин Москва олус кырасыабайын, кинээхэ сир аннынан метроҕа хайдах сылдьалларын уонна үрдүк дьиэлэр маһынан буолбакка таах маһынан, кириничэнэн тутуллалларын сүрдээҕин дьиктиргээн истибиппин билигин даҕаны умнубаппын.

Биһиги улааттахпытына эмиэ итинник ыраас, сырдык уонна улахан дьиэлэргэ үөрэнэргэ баҕарабыт. Ол иһин үчүгэйдик үөрэнэр итиэннэ көрсүө, сэмэй буолар иһин билиҥҥэттэн кыһанабыт.

Оройуонтан тахса сылдьар үлэһиттэр итинник кэрэхсэбиллээх бэсиэдэлэри өрүүтүн оҥорор буолуохтара диэн эҥиттэн эрэйэбит.

Гоша Игнатьев,
III кылаас үөрэнээччитэ.

АГИТАТАРДАРГА КӨМӨ

БИЛИҢҢИ ИНДИЯ

«Биһиги бары атып доминиоммнарбытынааҕар уонна бас билэр сирдэрбитиннээҕэр быдан ордук кээмэйинэн Британия империятын күүһэ-уоҕа уонна албан аата буолааччы, королевскай корона саамай килбиэннээх уонна сыаналаах күүнү тааһа буолааччы дойдуттан биһиги аккаастанар санаабыт суох», — Англия урукку премьер-министрэ Уинстон Черчилль сэрии иннинээҕи сылларга Индия чаһыгар Англия правительствата ыыпыт политикатын итинник тылларынан характеристикалаабыта. Ол гынан баран Англия Индияҕа үгэс быһыытынан ыыпыт бэйэтин политикатыттан, колонизатардары утары бүттүүн восстаниеҕа кубулуйар кыахтаммыт, Индия народун национальнай-босхолонуулаах охсуһуутун күһэйиитинэн аккаастанарга тиийбитэ уонна 1947 сыллаах атырдьах ыйыгар Индияҕа доминион быраабын биэрбитэ. Ол иннинэ аҕай дойду религиознай принципинэн икки государстваҕа—Индияҕа уонна Пакистаҥҥа кинилэр биллиҥҥи кыраныыссаларынан икки аҥы хайытыллыбыта. Индия бэйэтин национальнай интэриэстэригэр сөп түбэһэр ис уонна тас политиканы бэйэтэ быһаарар уонна олоххо киллэрэр кыаҕы ылбыта.

Индия тутулуга суох государство быһыытынан сайдыытыгар улахан суолталаах событиенан 1950 сыллаах тохсунньу 26 күнүгэр конституция күүһүгэр киириитэ буолбута; ити конституция быһыытынан дойду, нациялар Британиятаабы биргэ үлэлээһиннэрин састаабыгар киирэрин үрдүнэн, суверенная республика буолбута.

Индияҕа конституция быһыытынан сокуону таһаарар былаас президеннгэ уонна бириэс сылга анаан быыбарданар алларааҥы эбэтэр народнай палата диэн уонна 6 сылга анаан быыбарданар үөһээҥи эбэтэр штаттар советтара диэн икки палаталаах парламеннга бэриллэр. Алларааҥы палатаҕа бүттүүн, кистэлэҥ уонна быһаччы куоластаах быыбаргаа быыбарга 21 саастарын туолбут бары гражданнар кытталлар; үөһээҥи палатаҕа быыбар сүһүөхтэриннэн эргитэн ыытыллар, маныаха палата 12 членнэрин президент аныыр.

1951 сыл бүтэһигэр—1952 сыл саҕаланыытыгар Индияҕа парламент маҥнайгы быыбара буолбута, ол быыбар түмүгэр миэстэлэр үгүс өттүлэрин дойдуга саамай кырдьаҕас уонна саамай элбэх ахсаннаах буржуазнай партия—правительственнай партиянан буолбут Индия национальнай конгресса ылбыта.

Индия Соҕуруулуу-Илиҥҥи Азияҕа бэйэтин территориятын кээмэйинэн да (2,94 мөлүйүөн квадратнай километр), нэһилиэнньэтин ахсаанынан да (400 мөлүйүөн кэриҥэ киһи) саамай бөдөҥ дойду буолар. Индияҕа араас экономическай укулааттаах олохтоох уонна араас культуралаах бэрт үгүс ахсааннаах народтар уонна биис уустара олороллор. Итэҕэйэр миэрэтинэн нэһилиэнньэ улахан аҥара индустар буолаллар.

Биһиги күннэрбитигэр Индия 4 тыһыынчаттан тахса сыллааҕыта үөскээбит касталардаах суос-соҕотох дойду буолар. Индустскай миэрэ быһыытынан сүрүн касталартан бирдэстэригэр да кирбэтэх дьон туспа сылдьааччыларынан ааҕыллаллар, атынык эттэххэ «тыытыллыбат» дьон касталарыгар холбоһоллор. Сэрии иннинэ ыытыллыбыт перепись бириэмэтигэр Индия нэһилиэнньэтин үс гыммыт иккитин кэриҥин хабар 3,5 тыһыынча каста суруллубута, маныаха «тыытыллыбат» дьоннор касталарыгар 60 мөлүйүөн киһи холбоспута. Англичаннар баһылыктаан олорор бириэмэлэригэр, национальнай-босхолонуулаах охсуһуура народ бириҥэ сомоҕолоһуутун мэһэйдээри, «тыытыллыбат» дьон уонна атын касталар икки ардыларыгар өһү-сааһы соруйан үөдүйүттэрэ. Биллиҥҥи касталарынан олоруу ордубут тобохторун суох оҥоруу дьыалатыгар Индия парламена балайда инники диэки хардыылааһыны оҥордо: кини бэйэтин бир сессиятыгар «тыытыллыбат» дьону республика гражданнарын бырааптарыттан матарыы иһин кытаанахтык буруйдуур дьаһаллары көрөр сокуону ылыммыта.

Индияҕа баар социальнай сыһыаннаһыылар тустарынан этэргэ кинээстэр тустарынан—Англия колониятаабы режимин урукку тирэҕин туһунан—ахтыбат буолуохха сатаммат. Кинилэр, кинэг сирдэри уонна атын баайы-дуолу бас билэн олорон, сибиллиҥҥэ диэри дьаһал уонна суут аппаратын үлэтигэр улахан сабыдыалы оҥороллор. Хас да штаттарга кинилэр конституция быһыытынан бэйэлэрин ортолоруттан штат кылаабынай дьаһабылын (раджпрамуҥу) быыбардыыр бырааптаахтар.

Индияҕа Англия колониальнай баһылыктааһынын содулларын ырытарыгар премьер-министр Джавахарлал Неруйыар. «Бүгүҥҥү күннээҕи сүрүн проблемалар барылара кэриэтэ Британия баһылыктыыр кэмигэр уонна Англия политикатын быһаччы түмүгүн быһыытынан үөскээбиттэрэ. Кинээстэр, аҕыйах өрүттэр проблемалара, араас чаһынай бас билээччилэр интэриэстэрэ, атын дойдулар, уонна Индия интэриэстэрэ, промышленность суох буолуута уонна тыа хаһаайыстыбатын аанньа ахтыбыт буолуу, социальнай хааччыйыы олус хаалыыта, кылаабынайа — народ алдьархайдаахтык умнаһыттыйыыта—ити барыта Англия политикатын быһаччы түмүгэ». Ааспыт кэмтэн ордубут ити быһыылары суох оҥорор туһугар Индия правительствата национальнай экономиканы сайыннарыыга уонна бастатан туран дойду нэһилиэнньэтин 80 бырыһыана дьарыктанар кустарнай производстватын уонна тыа хаһаайыстыбатын производстватын улаатыннарыыга кыһаныллыбыт уурар.

Тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын улаатыннарыыга, нүөлсүтэр уонна электроэнергетическай тутууларга Индия бастакы биэс сыллаах (1951—56 с.с.) былаанынан государство угар капиталын 46 бырыһыана анаммыта. Ыһыы сирэ кэҥэтиллибитин, минеральнай уоҕурдуу ордук киэҥник туһаныллыбытын уонна сири нүөлсүтүү туһаныллыбытын түмүгэр кэнники икки сылга туорахтаах культуралар үүнүүлэрин таһыма 1950 сыллааҕы таһымтан 20 бырыһыанынан үрдүк буолла. 1954—1955 сылларга хлопаагы үүнэрин 4,3 мөлүйүөн кип буолла, онон бастакы биэс сыллаах былаан сорудаҕа аһара туолла.

Индияҕа тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыы суолугар улахан мэһэйинэн Индия дэриэбинэтигэр феодализмтан ордубут тобохторо буолаллар. Помещиктар дэриэбинэҕэ былаастарын илдьэ олороллор, кинилэр дьаһал уонна суут олохтоох аппаратын үлэтигэр улаханнык сабыдыаллыыллар. Индия правительствата помещиктар сири бас билиилэрин хааччахтыыр сыалынан сорох дьаһаллары олоххо киллэрэргэ бэлиэтиир. Ол курдук, парламент тиһэх сессиятыгар сорох депутаттар аграрнай улаатыннаах тутуулары олоххо киллэрэргэ, ол иһигэр сири бас билии мунутуур кээмэйин олохтуурга эпиэттэрэ. Индия правительствата итинник кээмэйи олохтуурга быһаарбыта, уонна ити сыалынан бу боппуруоһу чинчийэн үөрэтэр комитет тэриллибитэ.

Дойдуга Индия дэриэбинэтин олоҕун саҥалыы тэрийэр иһин хамсааһын киэҥник тэнийдэ; ити хамсааһын бэйэтин соругунан дэриэбинэлэри туһсаран оҥоруу, хонуулар үүнүүлэрин үрдэтии, араас ремесланы ордук киэҥник тэнитэри уонна бааһынайдары сурукка-бичиккэ үөрэтии туруорунар. Правительство ити хамсааһыҥҥа бары өттүнэн көмөлөһөр, кини бааһынайдар наука уонна культура быйаҥнарынан туһанарга үөрэнэллэригэр уонна онон тыа хаһаайыстыбатын өрө көтөҕүүгэ көмөлөһөллөрүгэр баҕарар.

(Салгыыта кэлин бэчээттэниэ).

Редактор М. Л. БАЙШЕВ.

РЕДАКЦИЯ ААДЫРЫҺА: Саха АССР, Өлүөнүскэй оройуона. Редакцияҕа киирэр сурукка араспааннаны, ааты, аҕа аатын толору суруллуохтаах.

Заказ № 153. Оленекская районная типография. Тираж 400